



JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Ophelia Wigström

Företags hållbara utveckling: juridiskt vakuum – Vilka intressen är det som styr?

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Sacharias Votinius

Termin: VT 2016

Innehåll

FÖRETAGS HÅLLBARA UTVECKLING: JURIDISKT VAKUUM – VILKA INTRESSEN ÄR DET SOM STYR? . 1

1	<u>INLEDNING</u>	5
1.1	ALLMÄNT	5
1.2	SYFTE	5
1.3	FRÅGESTÄLLNINGAR	6
1.4	AVGRÄNSNING	6
1.5	PERSPEKTIV OCH METOD	6
1.6	MATERIAL	7
1.7	FORSKNINGSLÄGE	8
1.8	UPPSATSENS DISPOSITION	8
2	<u>DEFINITIONER OCH VIKTIGA BEGREPP</u>	10
2.1	CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY – HÅLLBAR UTVECKLING (CSR)	10
2.2	CORPORATE CITIZENSHIP	11
2.3	FÖRSIKTIGHETSPRINCIPEN	11
2.4	SOFT LAW	12
2.5	DUE DILIGENCE	12
3	<u>GÄLLANDE SVENSK RÄTT</u>	14
3.1	SVENSKA REGLERINGAR	14
3.1.1	GRUNDLAGSREGLERINGEN – DET ALLMÄNNAS ANSVAR	14
3.1.2	MILJÖBALKENS SYFTE	14
3.1.3	AKTIEBOLAGSLAGEN – VINSTSYFTE OCH VERKSAMHETSFÖREMÅL	16
3.2	REGERINGSKANSLIETS PUBLIKATION OM HÅLLBART FÖRETAGANDE	17
3.2.1	GRUNDLÄGGANDE REGLERINGAR FÖR PUBLIKATIONEN	17
3.2.2	DE OLIKA AKTÖRERNAS ROLLER	17
3.2.3	INCITAMENT TILL ETT HÅLLBART FÖRETAGANDE	18
3.2.4	SVERIGE SOM LEDANDE FÖREBILD	19
3.2.5	DE VIKTIGASTE ORGANEN INOM HÅLLBAR UTVECKLING	19
3.2.6	GENERATIONSMÅLET	20
4	<u>EUROPEISK "SOFT LAW"</u>	21
4.1	GLOBAL REPORTING INITIATIVE	21
4.2	EU2020	21
5	<u>FN:S PRINCIPER OCH OECD:S RIKTLINJER</u>	23
5.1	GLOBAL COMPACT	23
5.2	PROTECT, RESPECT AND REMEDY	24
5.3	OECD:S RIKTLINJER	25
6	<u>JURIDISKT VAKUUM</u>	27
6.1	ARGUMENT FÖR ÖKAD STATLIG REGLERING	28
6.2	ASPEKTER ATT TA HÄNSYN TILL VID LAGSTIFTNING PÅ CSR-OMRÅDET	28

7	ANALYS.....	30
7.1	ALLMÄN ANALYS.....	30
7.2	PERSONLIGA REFLEKTIONER.....	34

Summary

Sustainable development, as in Swedish law is used synonymously with the international term CSR, is essentially based on four areas: human rights, environmental, labour and anti-corruption. The Swedish Government Offices published in year 2013 the publication "Sustainable business - Platform for Swedish action", in order to determine how the Swedish law looks at the concept of sustainable development, which values and how an implementation of the concept will take place at a national level. This thesis will only treat the environmental area.

The purpose of this thesis is to examine what incentives the publication provides for Swedish companies to implement sustainable development in their business models and how the current regulation looks on the field. In order to understand the national position it is necessary to get an overview of the international guidelines and principles that the publication of sustainable development is based on. Today's regulations in the area of CSR are only so-called "soft law", which is not binding legislation. It is further more the basis for this thesis: to try to investigate why it is so that there is no fixed regulation and what interests that controls the regulation of sustainable development for businesses. Is there a real intention from the Swedish state to get more companies to implement sustainable development in their business models or is the Government Office's publication on sustainable development just grandstanding?

In summary, there is a real intention, both from the Swedish side and in the international guidelines and principles to get more companies to implement sustainable business practices into their business models. Unfortunately, it seems to be that corporate profit is prioritized and inhibits that a permanent regulation in this area will be created, this is the reason why companies find themselves in a legal vacuum since they themselves choose if they want to implement sustainable development in their business models or not.

Sammanfattning

Hållbar utveckling, som i svensk rätt används synonymt med det internationella begreppet CSR, bygger i grunden på fyra områden: mänskliga rättigheter, miljö, arbetsrätt och anti-korruption. Regeringskansliet publicerade år 2013 publikationen ”Hållbart företagande – Plattform för svenskt agerande” i syfte att fastställa hur svensk rätt ser på begreppet hållbar utveckling, vilka värderingar och hur en implementering av begreppet ska ske på nationell nivå. I uppsatsen behandlas endast miljöområdet.

Syftet med uppsatsen är att utreda vilka incitament publikationen ger för svenska företag att implementera hållbar utveckling i sina affärsmodeller och hur dagens reglering ser ut på området. För att kunna förstå den nationella ståndpunkten är det behövt att få en överblick över de internationella riktlinjer och principer som publikationen om hållbar utveckling bygger på. Dagens regleringar på området CSR är endast så kallad ”soft law”, vilket inte är tvingande lagstiftning. Det är vidare en grund för uppsatsen: att försöka utreda varför det är så att det inte finns någon fast reglering och vilka intressen det är som styr regleringen kring hållbar utveckling för företag. Finns det en verklig intention hos den svenska staten att få fler företag att implementera hållbar utveckling i sina affärsmodeller eller är Regeringskansliets publikation om hållbar utveckling bara ett spel för gallerierna?

Sammanfattningsvis finns det en reell intention, både från svenskt håll och i internationella riktlinjer och principer, att få fler företag att implementera hållbart företagande i sina affärsmodeller. Dessvärre verkar det vara så att företagets vinstintresse prioriteras och hämmar att en fast reglering på området tillkommer, som gör att företag befinner sig i ett juridiskt vakuum då de själva väljer om de vill implementera hållbar utveckling i sina affärsmodeller eller inte.

Förord

”No great mind has ever existed without a touch of madness” – *Aristoteles*

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Sacharias som från första stund varit entusiastisk och fungerat som ett utmärkt bollplank genom uppsatsskrivandet.

Vidare vill jag även rikta ett tack till mina underbara vänner, vilka har fungerat som en inspiration på vägen till slutmålet och som med tålamod och stor noggrannhet hjälpt mig att på bästa förmedla budskapet med min uppsats.

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
CBS	Copenhagen Business School
CSR	Corporate Social Responsibility
FN	Förenta Nationerna
GRI	Global Reporting Initiative
MB	Miljöbalk (1998:808)
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development
RF	Regeringsformen (1974:152)
SFS	Svensk Författningssamling
SOU	Statens Offentliga Utredningar
UD	Utrikesdepartementet
UNA-USA	United Nations Association United States of America

1 Inledning

1.1 Allmänt

Idag befinner vi oss i en verklighet där de flesta länder är marknadsekonomier och där icke-statliga aktörer har en omsättning större än länders BNP. Situationen har lett till ett skifte av makt och styrning – staten är inte längre den självklara suveräna, styrande maktinnehavaren, utan det är indirekt de största multinationella företagen.

Frågan är vilka intressen det är som styr den judiciella utvecklingen för företag inom hållbar utveckling: är det staterna eller är det företagen som är normgivande? Finns det en risk för att företagets vinstintresse prioriteras framför miljön och den hållbara utvecklingen, i så fall, vem är det som ska axla ansvaret? Är det rimligt att kräva att ett företag ska ta samma typ av ansvar som en stat när dessa två aktörer har helt skilda fundamentala syften?

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur lagstiftningen kring corporate social responsibility (hållbar utveckling inom företagande - CSR) ser ut på ett nationellt plan samt att utreda varför regleringen idag gör att företag befinner sig i ett juridiskt vakuum. Syftet är vidare att försöka ta reda på vilka intressen som styr de principer och riktlinjer som finns på området, om samarbetet mellan staten och näringslivet bara är ett spel för gallerierna eller om det finns verklig tyngd bakom utredningarna och en vilja att få till stånd en samhällsförändring.

Vidare är intentionen med uppsatsen även att försöka utröna om Regeringskansliets publikation ”Hållbart företagande – Plattform för svenskt agerande” är tillräcklig för en förändring på miljöområdet i Sverige, och om så inte är fallet, göra ett försök att eventuellt ge ett lagförslag.

1.3 Frågeställningar

Min huvudfrågeställning är: Varför finns det ingen fast reglering i Sverige angående CSR? Som en utveckling till min huvudfråga har jag intentionen att försöka besvara: Vilka intressen är det som styr avsaknaden av regleringar?

1.4 Avgränsning

Jag kommer att avgränsa mig genom att fokusera större delen av min uppsats på Regeringskansliets publikation ”Hållbart företagande – Plattform för svenskt agerande”. Jag kommer undersöka vad det är för typ av dokument, om det finns några problem med dokumentet, och i så fall vilka, samt vilka incitament det finns för företag att implementera hållbar utveckling i sina affärsmodeller. Vidare kommer jag utreda den svenska gällande rätten kring CSR men inte de internationella regleringarna. Anledningen till avgränsningen är att det blir alltför omfattande att reda ut orsak och verkan av samtliga internationella principer och riktlinjer. För att kunna göra en begriplig nationell analys och utredning krävs det dock att jag redogör för de internationella principer och riktlinjer som publikationen bygger på. Detta för att kunna förmedla en förståelse för uppbyggnaden kring regleringarna samt avsaknaden av fast reglering på området. Det finns inom CSR flera områden som inkluderas i begreppet: mänskliga rättigheter, miljö, arbetsrätt och anti-korruption. Jag har valt att endast fokusera på miljöområdet och kommer därför inte att redogöra för något av de andra områdena, detta med anledning av tids- och platsbrist i uppsatsen.

1.5 Perspektiv och metod

Perspektivet jag kommer att utreda utifrån är ett rättssociologiskt eftersom det ger en tillfredsställande utgångspunkt för min frågeställning. Till viss del kommer det att förekomma en diskursanalys av materialet jag har använt

mig av. Jag kommer även att använda mig av en rättsdogmatisk metod när jag utreder den svenska regleringen.

Det rättssociologiska perspektivet tillåter mig att se på relationen mellan rätt och samhälle.¹ För att förstå begreppet rättssociologi är det viktigt att definiera samhällsvetenskap och rättsvetenskap. Samhällsvetenskapen undersöker rättens *roll* i samhället medan rättsvetenskapen undersöker hur samhällseliga förhållanden påverkar *rättsbildning* och *rättstolkning*. Den viktigaste skillnaden från den rättsdogmatiska metoden, som är normativ, är att rättssociologi är en empirisk metod. Den rättsociologiska metoden tillåter mig att anlägga ett externt perspektiv på rätten och ställa frågor som: Vad kännetecknar regler? Vilken funktion har reglerna i samhället? Varför behöver vi reglerna? Vilken förändring/ nytta kan de bidra med i samhället?²

Rätten anses ha två olika funktioner enligt det rättsociologiska perspektivet. Den första funktionen är att rätten fungerar som spelregler vilka synkroniserar individers och företags agerande och den andra funktionen är att rätten fungerar som en styrningsmekanism av samhällseliga verksamheter.³

1.6 Material

Materialet jag har valt att använda mig av är framförallt Regeringskansliets publikation ”Hållbart företagande – Plattform för svenskt agerande”, som är en utredning av rättsläget i Sverige för CSR. I faktadelen har jag använt mig av originalversionerna av de internationella regleringarna som publikationen grundar sig på, samt av SOU, propositioner och lagkommentarer för att fastställa det nationella rättsläget. Vidare, för att få ett bredare perspektiv, har jag använt mig av internationell doktrin på området såsom *Eradicating ecocide – laws and governance to prevent the destruction of our planet* av

¹ Se Korling och Zamboni (2014) s. 207.

² Se Korling och Zamboni (2014) s. 207.

³ Se Korling och Zamboni (2014) s. 210.

Polly Higgins. Den internationella doktrinen fungerar som kompletterande, dels eftersom ämnet är multinationellt och dels för att det inte finns någon svensk doktrin som utrett Regeringskansliets publikation ”Hållbart företagande – Plattform för svenskt agerande”.

Såsom frågeställningen är utformad har jag inte ansett det vara behövt att använda mig av rättspraxis eftersom uppsatsens syfte är att redogöra för gällande rätt på området och denna endast består av så kallad ”soft law”. På grund av att regleringarna är ”soft law” finns det inga sanktioner och därav saknas det praxis på området.

Vad gäller artiklar har jag använt mig av *Corporate Social Responsibility: The Good, the Bad and the Ugly*, av Bobby Subhabrata Banarjee.

1.7 Forskningsläge

Som nämnt i tidigare stycke finns det ingen forskning på publikationen ”Hållbart företagande – Plattform för svenskt agerande”. Publikationen omnämns i propositioner men utöver det finns det ingen doktrin, inte heller någon forskare som valt att kritiskt granska rapporten. Detta är ett faktum som gör att min uppsats och utredning på området känns än mer viktig och aktuell.

1.8 Uppsatsens disposition

Uppsatsen består av sju kapitel. Det andra kapitlet ger läsaren en genomgång av de väsentligaste begreppen och uttrycken i uppsatsen. Det tredje kapitlet behandlar den svenska gällande rätten på området samt en redogörelse för innehållet i Regeringskansliets publikation om hållbart företagandet. Det fjärde kapitlet redogör för EU:s principer på området och det femte kapitlet redogör för FN:s principer samt för OECD:s riktlinjer, dessa två är i samma kapitel eftersom båda är globala riktlinjer och principer. Det sjätte kapitlet utreder det juridiska vakuum som företag idag

befinner sig i inom hållbar utveckling och avslutningsvis i det sjunde kapitlet kommer min analys på avhandlingen, vilken kompletteras av personliga reflektioner.

2 Definitioner och viktiga begrepp

I detta kapitel ges en redogörelse för de viktigaste begreppen i uppsatsen, vilket syftar till att snabbt göra läsaren insatt i ämnet. De fem begreppen jag har valt ut är centrala för att förstå vad CSR är samt vilka principer och synsätt som ligger till grund för tillämpningen i praktiken.

2.1 Corporate Social Responsibility – hållbar utveckling (CSR)

Sverige har valt att använda sig av termen *hållbart företagande*, som ska användas synonymt med CSR. Definitionen av vad hållbart företagande är kommer från Brundtlandkommissionen år 1987 där det fastslogs att ”en hållbar utveckling är en utveckling som tillfredställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredställa sina behov”⁴. Vidare framhåller regeringen att den ämnar ta hänsyn till EU-kommissionens definition av hållbart företagande eftersom deras definition är enklare, modernare och mer lättillämpad: ”Företagens ansvar för den egna verksamhetens påverkan på samhället”⁵. Innebörden av de två definitionerna mynnar sammanfattningsvis ut i att företag bör sträva mot en långsiktig hållbar affärsmodell som inte äventyrar kommande generationers möjlighet att tillvarata miljön.⁶ Fortsättningsvis i uppsatsen kommer begreppet hållbar utveckling att användas i relation till nationella regleringar och begreppet CSR i relation till internationella regleringar.

Hållbart företagande innehåller fyra huvudområden samt tre underområden. De fyra huvudområdena är mänskliga rättigheter, miljö, arbetsrätt och anti-

⁴ UD.13.031 s. 6.

⁵ UD.13.031 s. 6.

⁶ UD.13.031 s. 6.

korruption och de tre underområdena är jämställdhet, mångfald och affärsetik.⁷

2.2 Corporate citizenship

Precis som CSR är *corporate citizenship* ett internationellt uttryck för företags ansvar. Distinktionen mellan begreppen är att corporate citizenship tar sikte på företags medborgaransvar till skillnad från CSR som rör företagets externa värderingar associerade med företagsbeteendet, det vill säga deras hållbara utveckling.⁸ Förstnämnda uttryck innebär en betoning på företagets roll som en av flera samhällsaktörer.⁹

Det är viktigt att klargöra att företag varken kan ses som en person eller som en stat. Trots att forskning inom CSR framhåller att det inte går att likställa företag med stater har företag i u-länder antagit en typ av statsroll. T.ex. genererar oljeföretaget Shell 75 % av Nigerias statsinkomst, vilket gör att det är företagets ekonomiska intresse som styr och inte statens intresse.¹⁰ Det är viktigt att särskilja stater och företag på grund av deras olika fundamentala syften. En stats fundamentala syfte är att agera för samhällets bästa och medborgarnas väl och ve, till skillnad från ett företags fundamentala syfte som är att generera vinst. Därför kommer företag i slutändan att drivas av sina ekonomiska intressen.¹¹

2.3 Försiktighetsprincipen

Försiktighetsprincipen är en återkommande hörnsten inom regleringarna för CSR och hållbar utveckling, vilken fastslogs i princip 15 i Rio-deklarationen

⁷ UD.13.031 s. 6.

⁸ Banarjee (2008) s. 60.

⁹ Kinn (2007) s. 2.

¹⁰ Banarjee (2008) s. 63.

¹¹ Banarjee (2008) s. 73 f.

om miljö och utveckling från 1992. Det är internationellt vedertaget att principen vänder sig till företag.¹²

”In order to protect the environment, the precautionary approach shall be widely applied by States according to their capabilities. Where there are threats of serious or irreversible damage, lack of full scientific certainty shall not be used as a reason for postponing cost-effective measures to prevent environmental degradation.”¹³

För svensk del och den hållbara utvecklingen inom miljöområdet innebär försiktighetsprincipen att företag ska sträva efter kontinuerlig långsiktig förbättring för att skydda miljön.¹⁴

2.4 Soft law

Riktlinjerna är så kallad ”soft law”, vilket innebär att de är frivilliga att följa, de utgör standarder och principer för hur affärsverksamheter bedrivs ansvarsfullt och är förenliga med tillämpliga lagar och internationellt erkända standarder.¹⁵

2.5 Due Diligence

I den internationella miljöretten används begreppet *due diligence*, vilket i svensk rätt innebär att *vederbörlig försiktighet* ska iakttas. Detta är ett ansvar som i första hand är riktat mot stater och innebär att de ska se till att aktiviteter under deras jurisdiktion inte orsakar skador på miljön i andra stater eller i områden utanför den egna statens jurisdiktion.¹⁶

¹² OECD: Revidering av riktlinjerna för multinationella företag s. 68, <<http://www.oecd.org/daf/inv/mne/MNEguidelinesSVENSKA.pdf>>, besökt: 2016-04-27

¹³ Se Rio-deklarationen om miljö och utveckling, Rio Declaration on Environment and Development, Rio de Janeiro 14 juni 1992, United Nations publication, Sales No. E.73.II.A.14 and corrigendum, chapter I, principle 15.

¹⁴ UD.13.031 s. 10.

¹⁵ OECD: Revidering av riktlinjerna för multinationella företag s. 4, <<http://www.oecd.org/daf/inv/mne/MNEguidelinesSVENSKA.pdf>>, besökt: 2016-04-27

¹⁶ Linderfalk (2012) s. 10.

Det finns instrument till hjälp för de företag som har valt att implementera hållbar utveckling i sina affärsmodeller. Företag ska använda sig av due diligence genom att identifiera, förhindra, begränsa och ansvara för faktisk och potentiell negativ påverkan i frågor som omfattas av hållbar utveckling. I samband med detta ska de upprätta en konsekvensanalys där typen och omfattningen av due diligence i företaget belyses.¹⁷

¹⁷ UD.13.031 s. 11.

3 Gällande svensk rätt

3.1 Svenska regleringar

För att kunna förstå hur Sverige har valt att förhålla sig till CSR och på vilka sätt det införts i vårt rättssystem behövs det en genomgång av hur vår nationella reglering ser ut samt hur staten har valt att värdera och systematisera en långsiktig hållbar utveckling.

3.1.1 Grundlagsregleringen – det allmännas ansvar

I regeringsformen 1 kap 2 § 3 st stadgas det bland annat att ”det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till god miljö för nuvarande och kommande generationer”. Paragrafen ger uttryck för viktiga mål och riktlinjer i den samhälleliga verksamheten och riktar sig till alla som utövar offentlig makt, det vill säga till normgivande organ och rättstillämpande myndigheter. Stadgandet är däremot inte *juridiskt bindande* och ger inte upphov till rättigheter för den enskilde. Bestämmelsen är ett så kallat program- och målsättningsstadgande, vilket innebär att det allmänna ska verka positivt för att de aktuella målsättningarna förverkligas i största möjliga mån. Eftersom regleringen är placerad i det första kapitlet kan den endast kontrolleras politiskt och inte rättsligt.¹⁸

3.1.2 Miljöbalkens syfte

Det finns framförallt tre syften med vår miljöbalk (1998:808), MB. Till att börja med ska balken spegla förändringarna i miljö-, hälsoskydds- och naturresurspolitiska mål som regeringen årligen framlägger. Vidare ska balken utgöra grunden för Sveriges miljöarbete för en ekologisk hållbar

¹⁸ Karnov internet, regeringsformen (1974:152) 1 kap 2 §, Lexino 2. Stadgandets betydelse, 2016-05-03.

utveckling och slutligen ska balken ses som ”... en nödvändig utveckling av det grundläggande och centrala verktyget i miljöarbetet”.¹⁹

Grundläggande för det nationella arbetet med miljön är *ambitionen* att skydda miljön. Regeringen har valt att genomdriva arbetet genom en ändring i konsumtions- och produktionsmönster för att på så sätt få ner nivån på utsläppen så att varken människors hälsa eller ekosystemen längre hotas. Detta är vad regeringen kallar ”nollvisionsutsläpp”.²⁰

För ett förverkligande av målet med en politik för ekologisk hållbar utveckling måste det finnas tydliga mål för miljöpolitiken. En utgångspunkt är att regeringen vill att Sverige ska vara en pådrivande internationell kraft och en förebild för andra länder som strävar efter att skapa en ekologiskt hållbar utveckling för sitt samhälle. Om detta ska uppnås måste utformningen av arbetet ta hänsyn till samtliga följande perspektiv: det nationella, det europeiska och det globala, vilka alla tre är beroende av och påverkas av varandra.²¹

Det nationella perspektivet grundar sig i nollvisionsutsläppet, vilket knyter an till det europeiska perspektivet genom att de europeiskt närliggande länderna påverkar varandra om de inte tar hand om sina utsläpp. Om de närliggande länderna inte tar hand om sina utsläpp leder det till föroreningar i luft och vatten, vilka sedermera sprider sig över gränserna. Därtill måste det globala perspektivet adderas, i vilket de förutspådda ökade levnadsstandarderna och den beräknade befolkningsökningen, framförallt i Asien och Latinamerika, som mest kommer belasta resursanvändningen och ekosystemen på jorden.²²

¹⁹ Prop. 1997/98:45 del 1 s. 154.

²⁰ Prop. 1997/98:45 del 1 s. 154.

²¹ Prop. 1997/98:45 del 1 s. 156 ff.

²² Prop. 1997/98:45 del 1 s. 156 ff.

3.1.3 Aktiebolagslagen – vinstsyfte och verksamhetsföremål

I den svenska aktiebolagslagen (2005:551), ABL, stadgas det i 3 kap 3 § att om ett aktiebolag ska ha ett annat syfte än vinst måste det anges i bolagsordningen tillsammans med bestämmelser för hur bolagets vinst och behållna tillgångar skall användas vid en likvidation.

Det grundläggande, fundamentala syftet med ett aktiebolag är att vara vinstdrivande och generera vinst till aktieägarna. Aktieägarnas intresse styr regleringen och även det skydd som stadgas i lagstiftningen. Skyddet gäller mot företagsledningens, styrelsens och den verkställande direktörens eventuella maktmissbruk. Vidare verkar skyddet preventivt mot att organen tar beslut som strider mot det uppsatta syftet i bolagsordningens.²³

Bolagsordningen ses som ett avtal mellan stiftarna, aktietecknarna och aktieägarna. Den är dock inte avtalsrättsligt reglerad eftersom bolagsordningen inte kan hävas, sägas upp eller ändras på *avtalsrättsliga grunder*, utan det kräver en annan process.²⁴

Aktieägarna har en *residualrätt* i bolaget vilket innebär att de har en rätt att dela på vinsten. Vinsten är det överskott i bolaget som är kvar efter betalda fordringar. Det finns en möjlighet att i bolagsordningen föreskriva en annan fördelning av vinsten, exempelvis att den ska gå till en ideell förening eller till annat ändamål.²⁵ Essentiellt vid en sådan föreskrift är att hänsyn tas till borgenärsskyddsreglerna eftersom föreskriften inte får stå i strid med dessa.²⁶ Viktigt att uppmärksamma är att borgenärer föredrar när ett aktiebolag har ett uttalat vinstsyfte eftersom det underlättar vid fastställande

²³ Karnov internet, aktiebolagslagen (2005:551) 3 kap 3 §, Lexino 3.3.3. Föremålet för bolagets verksamhet (3), 2016-05-03.

²⁴ Karnov internet, aktiebolagslagen (2005:551) 3 kap 1 §, Lexino 2. Rättsläget, 2016-05-03.

²⁵ Karnov internet, aktiebolagslagen (2005:551) 3 kap 3 §, not 131, 2016-05-03.

²⁶ Karnov internet, aktiebolagslagen (2005:551) 3 kap 3 §, Lexino 2. Rättsläget, 2016-05-03.

av kreditvärdigheten för bolaget. Detta stärker att vinstsyftet är fundamentalt för ett aktiebolag.²⁷

3.2 Regeringskansliets publikation om hållbart företagande

Syftet med Regeringskansliets publikation ”Hållbart företagande – Plattform för svenskt agerande” är att fastställa vad regeringen anser ingår i begreppet CSR. Vidare ska publikationen ligga till grund för företag och andra intressenter i samhället som intresserar sig för CSR och vill implementera hållbar utveckling i sin affärsmodell. Publikationen är även ett jakande svar på EU-kommissionens inbjudan i deras CSR-strategi från 2011.²⁸

3.2.1 Grundläggande regleringar för publikationen

Regeringen har grundat sin publikation på FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, OECD:s riktlinjer för multinationella företag, ISO 26000, Global Reporting Initiative, International Labour Organization:s (FN:s fackorgan för internationell arbetsrätt) trepartsförslag och FN:s Global Compact.²⁹ Endast de riktlinjer och principer som är relevanta för uppsatsen kommer att behandlas.

3.2.2 De olika aktörernas roller

Regeringen har i sin publikation klargjort vilka olika roller staten och övriga aktörer ska anses ta i arbetet för hållbar utveckling. Till att börja med framhåller publikationen att ”Regeringen och myndigheter bör ha en pådrivande roll”³⁰. Regeringens roll ska vidare vara att agera katalysator genom att vara en kommunikativ plattform mellan företag och staten.

²⁷ Prop. 2004/05:85 s. 540.

²⁸ UD.13.031 s. 3.

²⁹ UD.13.031 s. 7-15.

³⁰ UD.13.031 s. 7.

Tidigare i publikationen har det stadgats att det ska vara företagen själva som bör leda utvecklingen i hållbart företagande. Arbetstagarorganisationer och civilsamhällsorganisationer ska identifiera problem och samarbeta med företag för att hitta lösningar. Investerare och konsumenter ska förstärka och belöna företagets arbete. Media ska fungera som en övervakare och rapportera så att medvetenheten i samhället upprätthålls.³¹

3.2.3 Incitament till ett hållbart företagande

Ett hållbart företagande är viktigt både generellt sett, men även mer specifikt, för den svenska regeringen. Generellt är ett hållbart företagande viktigt främst då företag fastställer sina ambitioner till ett långsiktigt värdeskapande och inte bara ser till det kortsiktiga värdet. Det ger företag bättre incitament att hantera affärsrisker i affärsmiljöer där det finns kopplingar till hållbarhetsfrågor. Vidare säkerställer hållbar utveckling att företagen utgör en stark och positiv kraft som verkar för att uppnå FN:s och OECD:s framtagna principer och riktlinjer för hållbar utveckling.³²

I publikationen framhålls att hållbart företagande mer specifikt för den svenska regeringen skulle leda till, om fler företag började implementera och styra sina företag utifrån premissen om hållbar utveckling, att företag på så sätt skulle bli mer attraktiva affärspartners. Företag skulle då stå för de värderingar som det svenska samhället värnar och verkar för.³³

Regeringskansliet menar att ett långsiktigt förhållningssätt bakom företagandet skulle leda till att stärka konkurrenskraften och överlevnaden av företagen, samt att en implementering av CSR i svenska företag skulle kunna locka den mest talangfulla arbetskraften och ge företagen lägre finansieringskostnader tack vare de lägre riskerna som ett hållbart företagande skulle innebära.³⁴

³¹ UD.13.031 s. 7.

³² UD.13.031 s. 8.

³³ UD.13.031 s. 8.

³⁴ UD.13.031 s. 8.

3.2.4 Sverige som ledande förebild

Regeringen vill att Sverige ska vara en förebild gällande implementeringen av bland annat miljömässiga ansvarsfrågor i företags affärsverksamhet. Vidare vill regeringen att hållbar utveckling ska verka som en konkurrensfördel eftersom hållbara företag internationellt stärker den svenska bilden.³⁵ Bolag med 100 % statligt ägande har obligatorisk hållbar utvecklingspolicy där ett krav är att styrelsen definierar och fastställer hållbarhetsmål för att integrera policyn i företagsstrategin.³⁶

3.2.5 De viktigaste organen inom hållbar utveckling

Utrikesdepartementet är den främsta aktören i Sverige genom ett framtagande av bilaterala avtal om ett mer strukturerat arbete kring hållbar utveckling med andra länder, så kallade ”Memorandum of Understanding”. Sverige har bland annat slutit ett sådant avtal med Kina. Ytterligare åtgärder som har vidtagits är att Svenska Institutet, vilka jobbar på uppdrag av riksdag och regering med att bland annat nå målen inom hållbar utveckling,³⁷ har tagit fram ett managementprogram för unga ledare i Europa, Kina och Indien. Avsikten med programmet är att dessa ungdomar ska kunna driva frågor om hållbar utveckling vidare inom sina respektive organisationer, verksamheter och sektorer där de är verksamma.³⁸

Regeringen uppmuntrar hållbart företagande inom samma huvudområden som FN: mänskliga rättigheter, miljö, arbetsrätt och anti-korruption och vill främja utvecklingen genom att bland annat föra en dialog med företag och deras intressenter kring frågor som rör hållbart företagande.³⁹

³⁵ UD.13.031 s. 17.

³⁶ UD.13.031 s. 18.

³⁷ Svenska Institutet: Uppdrag och finansiering, <<https://si.se/om-si/uppdrag-och-finansiering/>>, besökt 2016-05-23

³⁸ UD.13.031 s. 17 f.

³⁹ UD.13.031 s. 23.

3.2.6 Generationsmålet

Miljöarbetet är avgörande för att nå generationsmålet som fastställts av riksdagen. Generationsmålet innebär att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Det är generationsmålet som är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.⁴⁰

⁴⁰ UD.13.031 s. 25.

4 Europeisk ”soft law”

För att förstå den nationella lagstiftningen behövs en genomgång av de internationella riktlinjer och principer som Regeringskansliets publikation om hållbart företagande bygger på.⁴¹ Global Reporting Initiative (GRI) och EU2020 är de initiativ för miljöarbetet inom EU som jag har valt att lyfta fram eftersom de har utvecklats utifrån redan existerande riktlinjer på området och lyfts fram i Regeringskansliets publikation om hållbart företagande.⁴²

4.1 Global Reporting Initiative

GRI står för Global Reporting Initiative och är ett ”globalt ramverk för hållbarhetsrapportering som möjliggör för företag att mäta, följa upp och jämföra den långsiktiga hållbarheten av företagets verksamhet och dess påverkan på samhället”⁴³. Hållbarhetsrapportering är ett initiativ från privata organisationer och publiceras vanligtvis tillsammans med årsrapporten. Tanken är att hållbarhetsrapporten ska utgöra ett underlag för interna och externa intressenter så att dessa ska kunna förstå hur företag arbetar med och implementerar CSR i sina verksamheter.⁴⁴

4.2 EU2020

EU-kommissionens strategi förespråkar att CSR är ett viktigt verktyg för att kunna genomföra ”EU2020-strategin” om smart, hållbar och inkluderande tillväxt inom EU. Strategin behandlar åtta huvudområden, vilka är följande:

1. Synliggöra företagens sociala ansvar och sprida god praxis
2. Stärka och mäta förtroendet för företagen
3. Bättre självreglering och samreglering

⁴¹ UD.13.031 s. 6.

⁴² UD.13.031 s. 13 f.

⁴³ UD.13.031 s. 13.

⁴⁴ UD.13.031 s. 13.

4. Belöna hållbart företagande
5. Bättre information från företagen om sociala och miljömässiga hänsyn
6. Mer av företagens sociala ansvar i utbildning och forskning
7. Vikten av nationella, regionala och lokala åtgärder
8. Bättre överensstämmelse mellan europeiska och globala strategier för företagens sociala ansvar⁴⁵

Kommissionen har tagit fram två uppgifter till medlemsstaterna, vilka är att de dels ska utveckla en nationell handlingsplan utifrån EU2020-strategin och dels att de ska ha en plan för hur implementeringen av FN:s principer för företag och mänskliga rättigheter ska ske.⁴⁶

⁴⁵ UD.13.031 s. 13.

⁴⁶ UD.13.031 s. 13.

5 FN:s principer och OECD:s riktlinjer

Grunderna för Regeringskansliets publikation om hållbart företagande återfinns i de internationellt erkända principer och riktlinjer från FN och OECD⁴⁷, som redogörs för nedan.

5.1 Global Compact

År 1999 på World Economic Forum i Davos, Schweiz, uppmanade generalsekreterare Kofi Annan hela världens näringsliv att börja ta ansvar för miljön på ett globalt plan och ansluta sig ”i en global pakt med gemensamma värderingar och principer som kommer att ge den globala marknaden ett mänskligt ansikte”⁴⁸. Pakten är Global Compact, som till en början grundade sig på nio principer, vilka sedermera under den första Global Compact Leader Summit i New York 2004 utökades till tio stycken.⁴⁹ De tio principerna gäller inom mänskliga rättigheter, arbetsrätt, miljö och anti-korruption.⁵⁰

Syftet med Global Compact är att skapa ett nätverk av företag med politiker, fackföreningar och icke-statliga organisationer. Grundbultarna i nätverket är frivillighet och öppenhet. Paradoxalt nog har grundbultarna lett till kritik från samhället. Kritiken har uppstått eftersom det inte finns några sanktioner utifall aktörerna inte skulle respektera principerna.⁵¹

En anslutning till Global Compact innebär för företag att de aktivt ska arbeta för att integrera de tio principerna i sin företagskultur, att de ska åta sig att tala offentligt för Global Compact och att de i sina årsrapporter ska

⁴⁷ UD.13.031 s. 6-11.

⁴⁸ Kinn (2007) s. 1.

⁴⁹ Kinn (2007) s. 1.

⁵⁰ UD.13.031 s. 12.

⁵¹ Kinn (2007) s. 1.

redogöra för hur deras arbete för att uppfylla de tio principerna bedrivs. Incitamenten som FN lyfter fram för att fler företag ska ansluta sig till Global Compact är att en implementering av de tio principerna i företagskulturen kommer bidra till en avgörande skillnad i den hållbara utvecklingen samt att företagen kommer vinna egna affärsfördelar.⁵²

Av de tio principerna som Global Compact innebär belyses endast princip 7-9 eftersom det är dessa som berör miljöfrågan. Princip 7-9 är följande:

7. Stödja försiktighetsprincipen
8. Främja större miljöansvarstagande, *due diligence*
9. Uppmuntra utveckling och spridning av miljövänlig teknik⁵³

Många världsledande företag är anslutna till Global Compact, bl.a. Coca Cola, e-Bay och Microsoft. William Luers, nuvarande ordförande för UNA-USA⁵⁴, menar på att dessa samarbeten endast handlar om marknadsföring för företagen och inte om filantropi, och menar vidare att drivet är marknadsavdelningar med enorma budgetar. Han lyfter dock även fram att det inte spelar någon roll eftersom företagens bidrag hjälper att kunna starta upp ovärderliga projekt som annars inte hade varit möjliga.⁵⁵

5.2 Protect, Respect and Remedy

Professor John Ruggie, utsågs 2005 av generalsekreterare Kofi Annan att ta fram ett ramverk som riktar sig direkt till företag. År 2008 publicerades det färdiga ramverket: *Protect, Respect and Remedy: a Framework for Business and Human Rights*.⁵⁶

⁵² Kinn (2007) s. 1-2.

⁵³ Kinn (2007) s. 1.

⁵⁴ U.S. Department of State: Diplomacy in action, <<http://www.state.gov/p/io/unesco/members/48907.htm>>, besökt 2016-05-15

⁵⁵ Kinn (2007) s. 2.

⁵⁶ UD.13.031 s.13.

Att ett sådant ramverk ansågs vara behövligt berodde på den hastiga marknadsexpansionen under 90-talet som orsakade styrningsluckor, bland annat mellan områdena business och mänskliga rättigheter.⁵⁷ Målet med ramverket är att leda FN:s medlemsstater genom att sätta upp förväntningar och ambitioner.⁵⁸ Som ekonomiska aktörer har företag ett unikt ansvar. Om detta ansvar skulle sammanblandas med en stats skyldigheter skulle det vara väldigt svårt, om inte omöjligt, att urskilja vem som är ansvarig för vad i praktiken.⁵⁹

5.3 OECD:s riktlinjer

OECD:s riktlinjer är framtagna av 40 regeringar som vill uppmuntra multinationella företag att implementera de framtagna riktlinjerna i sina verksamheter. Riktlinjerna handlar bland annat om att bidra till en hållbar utveckling där en strävan efter att uppnå kontinuerlig och långsiktig förbättring finns.⁶⁰

Framförallt är målsättningen med OECD:s riktlinjer att multinationella företags verksamheter ska ligga i linje med regeringarnas politik för att på så sätt stärka det ömsesidiga förtroendet mellan företag och deras olika verksamhetsländer. Vidare är målsättningen att förstärka företagens bidrag till en hållbar utveckling.⁶¹

Sammanfattningsvis utgör riktlinjerna de anslutna regeringarnas förväntningar på, inte bara företag, utan även andra intressenter som kompletterar och förstärker privata initiativ inom hållbart företagande. Samlingsbegreppet ”andra intressenter” syftar till filialer, agenter och

⁵⁷ Protect, Respect and Remedy: a Framework for Business and Human Rights, A/HCR/8/5 s. 27.

⁵⁸ Protect, Respect and Remedy: a Framework for Business and Human Rights, A/HCR/8/5 s. 28.

⁵⁹ Protect, Respect and Remedy: a Framework for Business and Human Rights, A/HCR/8/5 s. 4.

⁶⁰ UD.13.031 s.11.

⁶¹ OECD: Revidering av riktlinjerna för multinationella företag s. 4, <<http://www.oecd.org/daf/inv/mne/MNEguidelinesSVENSKA.pdf>>, besökt: 2016-04-27

dotterbolag inom företags verksamhetslinje.⁶² Två viktiga principer som OECD betonar vikten av i sina riktlinjer är försiktighetsprincipen och due diligence.⁶³

⁶² OECD: Revidering av riktlinjerna för multinationella företag s. 5-6,
<<http://www.oecd.org/daf/inv/mne/MNEguidelinesSVENSKA.pdf>>, besökt: 2016-04-27

⁶³ OECD: Revidering av riktlinjerna för multinationella företag,
<<http://www.oecd.org/daf/inv/mne/MNEguidelinesSVENSKA.pdf>>, besökt: 2016-04-27

6 Juridiskt vakuum

För att förstå varför CSR har vuxit fram på senare tid behövs en kort redogörelse för den historiskt dominerande synen på företag och deras roll i samhället. Milton Friedman, amerikansk nationalekonom och professor vid University of Chicago, skrev i sitt verk ”Capitalism and freedom” (1962) att ”Företag bidrar på bästa sätt till samhällets utveckling genom att gå med vinst och säkra ekonomisk tillväxt snarare än att engagera sig i filantropi”⁶⁴. Dagens syn skiljer sig från Friedmans och framhåller istället att samhällsansvaret för företag utgår ifrån och präglas av det samhället företaget befinner sig i, som innebär att det är viktigt att företag är vinstdrivna men också att de beaktar sitt ansvar att ta hänsyn till miljön där de är verksamma.⁶⁵ För konsumenter har den etiska frågan relaterad till miljö varit den som fått störst genomslagskraft när de bedömt ett företag.⁶⁶

Det har uppstått ett juridiskt vakuum då stater varit ovilliga eller inkapabla att reglera företagens framfart. Statsvetenskapen beskriver genom detta faktum en ny global världsordning där nationalstaten har mindre auktoritet än icke-statliga aktörer, som blivit tongivande till globala normer. En av dessa tongivande normer är vinstintresset – det största kapitalet väger tyngst när det kommer till att ta fram rådande riktlinjer och principer för världsmarknaden, och då givetvis även när det kommer till CSR – ett paradigmskifte har skett i suveräniteten mellan stater och multinationella företag.⁶⁷ I vissa fall har dessa företag en större omsättning än staters BNP. I kombination med att företagen väljer vilket ansvar de ska ta när det kommer till CSR, ett *valt ansvar*, leder omständigheterna till att företagen hamnar i ett juridiskt vakuum.⁶⁸

⁶⁴ Borglund m.fl. (2012) s. 18.

⁶⁵ Borglund m.fl. (2012) s. 18.

⁶⁶ Koskinen (2002) s. 22.

⁶⁷ Borglund m.fl. (2012) s. 200.

⁶⁸ Borglund m.fl. (2012) s. 58.

6.1 Argument för ökad statlig reglering

Skadgaard och Jeppesen, två professorer från Copenhagen Business School, CBS, skrev 2011 en rapport kring hållbar utveckling och menade på att stater nu måste ta sitt ansvar.

Två vedertagna stadier när företag ska implementera CSR är att de skapar individuella uppförandekoder och kontroller internt inom företagen, samt att de ser över sin leverantörsutveckling genom ett framtagande av gemensamma koder, certifikat, kontrollplaceringar och ackrediteringar. Ett tredje stadium, som professorerna vill komplettera de två första stadierna med, är att stater och lokala myndigheter borde fokusera på partnerskap och kapacitetsutveckling inom företagen, se till leverantörer, lokala organisationer och upprätta institutioner som ska verka som nationella kontaktpunkter. Professorerna menar vidare att det tredje stadiet ska hjälpa stater att påverka och trycka på företag i deras process med implementeringen av hållbar utveckling i deras affärsmodell.⁶⁹

6.2 Aspekter att ta hänsyn till vid lagstiftning på CSR-området

Eftersom det saknas forskning på Regeringskansliets publikation om hållbart företagande har jag vänt mig till internationell doktrin för att se hur forskningen på den globala arenan belyser problemet med att det endast finns ”soft law” på området.

Framförallt bör lagstiftaren ta hänsyn till två aspekter vid reglering angående hållbar utveckling. För det första bör syftet med lagstiftningen vara att försäkra sig om en problembekämpning. Meningen med en ny bestämmelse ska vara att eliminera ett destruktivt beteende hos företag genom att implementera en lösning, inte genom att leda problemet vidare till

⁶⁹ Borglund m.fl. (2012) s. 201.

ett annat område. För det andra får inte viljan att bekämpa ett problem ersättas av en kompromiss, då detta på lång sikt inte kommer att lösa problemet. En kompromiss ger snarare företag en tidsfrist att fortsätta med ett destruktivt arbetssätt fram tills att bågaren rinner över, när målet borde vara att förebygga problemet så att det aldrig behöver komma till den punkten.⁷⁰

Som det ser ut idag är kostnaden den avgörande faktorn för om företag kommer att vidta åtgärder för ett långsiktigt hållbart företagande eller inte. Fler och fler menar på att staterna måste ta tillbaka sin suveränitet och införa en fast lagstiftning som styr företagen och tvingar dem att utveckla ett långsiktigt hållbart företagande innan det är för sent.⁷¹

⁷⁰ Higgins (2015) s. 10.

⁷¹ Higgins (2015) s. 11.

7 Analys

7.1 Allmän analys

Till att börja med framgår det klart och tydligt att både FN, EU och Sverige både har ambitionen och viljan att få igenom en förändring när det kommer till företags hållbara utveckling. En *vilja* att bevara vår planet till kommande generationer är enkelt att utläsa från den ”soft law” som finns på området.⁷² Problemet är att det just endast är ”soft law”, vilket innebär att åtgärderna och åtagandena inte är tvingande för företag – det är med andra ord frivilliga riktlinjer, principer och målsättningar som företag kan välja om de vill följa eller inte. Det finns helt klart fördelar för företag att följa dessa, men frågan kvarstår om det är tillräckligt? Frågan om hållbar utveckling är klart aktuell och det ter sig enligt min åsikt lite märkligt att det inte har gjorts en genomgående studie på effekten av Regeringskansliets publikation om hållbart företagande.

Det framgår att den svenska regleringen av hållbar utveckling egentligen inte är någon reglering i juridisk bemärkelse, det vill säga att ett skyddsintresse som inte respekteras leder till sanktioner. Till att börja med är bestämmelsen i RF 1 kap 2 § 3 st, som statuerar att det *allmänna* ska främja en hållbar utveckling till förmån för kommande generationer, placerad på ett sådant ställe i RF att den endast går att kontrollera politiskt och fungerar bara som en målsättning, vilken inte medför någon skyldighet för *företag* att implementera hållbar utveckling i sina affärsmodeller.

Vidare, sett till MB:s bestämmelser om hållbar utveckling som är inskrivna i syftet med balken, leder således inte heller till sanktioner om företag väljer att inte följa syftet med balken. Syftet är trots allt bara ett övergripande mål om hur man önskar se MB:s regleringar fungera i praktiken.

⁷² Se avsnitt 2.3

Båda de här bestämmelserna ter sig tämligen luftiga och utan auktoritet eftersom det inte finns sanktioner. Det finns inga handfasta incitament för företag att följa reglerna om de inte anser sig tjäna på det. Företags primära syfte är att vara *vinstdrivande* och en avsättning till hållbar utveckling kan te sig vara negativt, endast en extra kostnad. En avsättning till hållbar utveckling blir alltså i dagsläget en extra utgift för företag, vilken kan vara avgörande för om de överlever eller inte, speciellt för mindre eller nystartade företag som bara precis har ambitionen att överleva. En liknande avsättning, menar många företag på, snedvrider konkurrensen och leder till att de företag som inte avsätter medel vinner en konkurrensfördel eftersom dessa kommer ha större resurser att investera i t.ex. marknadsföring.

I ABL stadgas det att aktiebolag kan, om de vill, skriva in i bolagsordningen ett annat syfte än vinst. Viktigt att komma ihåg är att den här bestämmelsen tillkommit som ett skydd för aktieägarna så att de ledande organen inom aktiebolaget inte ska kunna missbruka sin ställning och avsätta medel som inte ligger i linje med deras verksamhetssyfte och på så sätt missbruka sin ställning. Vidare får verksamhetssyftet inte kränka borgenärsskyddsreglerna. Det faktum att borgenärer dessutom föredrar att aktiebolag har ett uttalat vinstsyfte eftersom det underlättar vid fastställandet av kreditvärdigheten för aktiebolaget är viktigt att uppmärksamma. Sammantaget visar ovan nämnda bestämmelser att det finns en *möjlighet* för aktiebolag att skriva in ett annat verksamhetssyfte i bolagsordningen, men att incitamenten i praktiken talar *mot* att ett aktiebolag skulle göra det eftersom det kan leda till problem med finansiering och kreditvärdighet. I det stora hela ter det sig vara en *negativ* aspekt om ett aktiebolag väljer att utöver sitt vinstsyfte skriva in i bolagsordningen att det ämnar avsätta medel till hållbar utveckling, det vill säga ha ett annat verksamhetssyfte än vinst.

Regeringskansliets publikation ”Hållbart företagande – Plattform för svenskt agerande” är framtagen för att fastställa den svenska synen på CSR och hur begreppet ska tolkas. Publikationen är ett *vägledande* dokument

som i allra högsta grad ligger i linje med både RF och MB:s utskrivna syfte om hållbar utveckling, men inte mer. Publikationen lyfter visserligen fram incitament för företag att implementera hållbar utveckling i sina affärsmodeller eftersom detta skulle gynna de på lång sikt. Vidare skulle det fastställa ett långsiktigt värdeskapande och ligga i linje med svenska värderingar på området. En implementering av hållbar utveckling skulle enligt Regeringskansliet leda till att företag på ett internationellt plan kunde verka som en positiv kraft. Viktigt att hålla i åtanke är att en stat och ett företag har två helt skilda fundamentala syften – en stat ska verka för sina invånares väl och ve (implicit även miljön invånarna lever i) och ett företag ska vara vinstdrivande för att kunna fortsätta existera. För staten är det således självklart att implementera en hållbarhetspolicy, till skillnad från företag som endast skulle göra det om de var säkra på att vinstsyftet gynnades.

Det här konstaterandet underbyggs av att 100 % statligt ägda bolag måste drivas utefter en hållbarhetspolicy. Svenska staten vill bevisligen föregå med gott exempel och har beslutat sig för att vara vägledande både vad gäller nollvisionen och generationsmålet. Tyvärr, i det här fallet, är långt ifrån alla bolag statligt ägda – en stor del av de svenska företagen, icke-statliga aktörer, har alltså friheten att *själva välja* om det vill ta ansvar för en hållbar utveckling eller inte.

Sammantaget för svensk reglerings del framstår det som att bestämmelserna i RF, MB, ABL samt Regeringskansliets publikation är tunna – de är inte tvingande och medför inga sanktioner om företag skulle välja att inte anpassa sina affärsmodeller efter rådande målsättningar. Kort sagt så ser regleringarna vackra ut på pappret men ger i praktiken inga handfasta incitament för företag att faktiskt följa dem, mer än att det moraliskt sätt hade sett bra ut. Dessvärre leder moral i sig inte till vinst, vilket de flesta företag är medvetna om, och bestämmelserna inte är tvingande kommer troligtvis inte någon förändring att ske. En aspekt av att agera moraliskt riktigt är dock att det kan fungera som positiv marknadsföring ut mot

konsument eftersom medvetenheten och prioriteringen av att företag agerar i linje med hållbar utveckling har ökat de senaste åren.

Varför skulle då ett företag välja att avsätta medel till hållbar utveckling om de inte kortsiktigt kan se att det kommer att främja vinstsyftet? En av punkterna i EU:s framtagna mål EU2020 lyfter fram att stater bör belöna företag som implementerat hållbar utveckling i sina affärsmodeller. Det är ett handfast incitament för företag att faktiskt agera. Det skulle troligtvis öka viljan hos företag att implementera hållbar utveckling i sina affärsmodeller. Regeringskansliet har inte i sin publikation om hållbart företagande lyft fram ett liknande förslag.

Eftersom företag ska vara vinstdrivande är en bidragande faktor för konsument, eller andra företag, att välja ett visst företag att detta har miljövänliga värderingar. Detta faktum har många multinationella företag uppmärksammat och anslutit sig till Global Compact där de ger finansiella bidrag. William Luers⁷³ menar dock på att detta bara är ett spel för gallerierna och inte handlar om filantropi utan om marknadsandelar. Oavsett anledningen till bidragen så gör de facto att, i det här fallet FN, har kunnat starta upp värdefulla projekt inom CSR som annars inte hade varit möjliga. Företagens egentliga intention med är i sig oviktigt eftersom deras bidrag gör skillnad i arbetet för en global hållbar utveckling.

I den internationella doktrinen lyfts det fram att stater bör gå in mer och driva på implementeringen av hållbar utveckling. Bland annat så har två professorer på CBS lyft fram att en lösning hade kunnat vara att stater och lokala myndigheter fokuserar på partnerskap och kapacitetsutveckling, samt på leverantörsleden och då vidare inrättar lokala organisationer och institut som stöd för företag som vill ägna sig åt hållbar utveckling. Det är dock oklart om professorerna menar på att staterna ska gå in och styra med lagstiftning eller endast verka om stöd. Vad som är tydligt är att de vill

⁷³ Se avsnitt 5.1

bekämpa problemet med att företag, när det kommer till hållbar utveckling, svävar i ett juridiskt vakuum där de själva väljer sitt ansvar.

7.2 Personliga reflektioner

Idag tillåter den svenska lagstiftningen att aktiebolag kan införa ett annat syfte än vinst. Mitt försök till förslag på en reglering är att en obligatorisk progressiv procentsats skulle sättas av till CSR *innan* vinsten räknades ut. Då skulle avsättningen få samma status som fordringar och skatt – ett obligatoriskt moment som alla företag skulle vara tvungna att implementera i sina affärsmodeller – på så sätt skulle det psykologiskt bli lättare för företag att acceptera en avsättning. Dels eftersom det inte längre skulle vara valbart och dels för att företag inte längre skulle behöva ta sig över det mentala hindret att *ta av vinsten*. Om det var ett måste att sätta av en procentsats till hållbar utveckling, skulle konkurrensen likställas och inte snedvridas *på grund av* avsättningen till hållbar utveckling. En liknande reglering skulle kunna eliminera dagens huvudargument från företagens sida där de menar på att det leder till en konkurrensnackdel att avsätta medel till hållbar utveckling när inte alla företag gör detsamma.

Det finns en rad fördelar med en liknande lösning. För det första skulle en liknande lagstiftning leda till en radikal förändring i stort eftersom alla företag skulle vara tvungna att avsätta medel och införa hållbar utvecklingspolicy i sina verksamheter. Självklart beroende på vilken bransch företagen verkar i så hade det behövts olika åtgärder för olika företag, därav är åtgärderna inget som *per se* skulle detaljregleras. Genomgående i regleringen skulle vara en progressiv procentsats som kan tänkas variera beroende på företagets omsättning.

Regleringen skulle kunna fungera som en kickstart på området som enligt min mening behöver en fastare regelring där det inte längre handlar om frivillighet. Det är dags att staten inkluderar lagstiftaren i arbetet att försöka uppnå nollvisionen och generationsmålet.

Vi sitter på ett skenande tåg på väg att rusa ut över branten och vi måste dra i nödbromsen om vi vill kunna se våra kommande generationer fortsätta dra nytta av naturen och leva ett drägligt liv på jorden så som vi har haft privilegiet att kunna göra.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Statens offentliga utredningar

SOU 1975:75 Fri- och rättighetsutredning

Propositioner och regeringsskrivelser

Prop. 1997/98:45 Införandet av en ny balk

Prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag

Prop. 1973:90 Kungl. Maj:st proposition med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m.m.; given Stockholms slott den 16 mars 1973

UD.13.031 Hållbart företagande – Plattform för svenskt agerande

Internationella regleringar

Förenta Nationerna

Human Rights Council

PROMOTION AND PROTECTION OF ALL HUMAN RIGHTS, CIVIL, POLITICAL, ECONOMIC, SOCIAL AND CULTURAL RIGHTS, INCLUDING THE RIGHT TO DEVELOPMENT, Protect, Respect and Remedy: a Framework for Business and Human Rights, Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie, A/HCR/8/5, 7 april 2008

Rio-deklarationen om miljö och utveckling, Rio Declaration on Environment and Development, Rio de Janeiro 14 juni 1992, United Nations publication, Sales No. E.73.II.A.14 and corrigendum, chapter I

Litteratur

Borglund, Tommy, De Geer, Hans, Sweet, Susanne; Frostenson, Lerpold, Lin, Nordbrand, Sara, Sjöström, Emma, Windell, Karolina, *CSR- corporate social responsibility: en guide till företagets ansvar*, Sanoma utbildning, 1 upl., Stockholm, 2012

Higgins, Polly, *Eradicating ecocide – laws and governance to prevent the destruction of our planet*, Shephard-Walwyn, 2nd edition, London, 2015

Korling, Fredric & Zamboni, Mauro, *Juridisk Metodlära*, Studentlitteratur AB, upplaga 1:4, Lund, 2014

Koskinen, Lennart, *Etik, ekonomi och företagets själ – kan hög moral och ekonomi förenas?*, Bokförlaget Prisma, Stockholm, 2002

Linderfalk, Ulf, *Folkrätten i ett nötskal*, Studentlitteratur AB, upl. 2:2, Lund, 2012

Trolle Önnerfors, Elsa, Wenander, Henrik, *Att skriva rätt – goda råd för att skriva uppsats i juridik*, upl. 1:1, Författarna och Wolters Kluwer AB, 2016

Artiklar

Banarjee, Subhabrata Bobby, *Corporate Social Responsibility: The Good, the Bad and the Ugly*, 2008, SAGE Publications

Elektroniska källor

Karnov

Samuelsson, Per: *Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap.*, Karnov: 2015-04-27.
Hämtad: 2016-05-03

Hirschfeldt, Johan: *Regeringsform (1974:152)*, 1 kap. 2§, Lexino: 2015-07-01. Hämtad: 2016-05-02

Hemsidor

OECD: Revidering av riktlinjerna för multinationella företag,
<<http://www.oecd.org/daf/inv/mne/MNEguidelinesSVENSKA.pdf>>, besökt:
2016-04-27

Svenska Institutet, ”Uppdrag och finansiering”,
<<https://si.se/om-si/uppdrag-och-finansiering/>>, besökt 2016-05-19

U.S. Department of State: Diplomacy in action,
<<http://www.state.gov/p/io/unesco/members/48907.htm>>, besökt 2016-05-15